

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน สื่อมวลชนมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนไทยเป็นอย่างมาก ยิ่งความเจริญทางเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการสื่อสารช่วยให้สื่อมวลชนสามารถแพร่กระจายเข้าถึงประชาชนทุกระดับชั้น ทุกสังคม และใช้ในวัตถุประสงค์ที่ต่างกักัน อาทิ เพื่อถ่ายทอดข่าวสารเหตุการณ์ในสังคม เพื่อประสานความเข้าใจระหว่างผู้นำกับประชาชน เพื่อการศึกษา เพื่อการพาณิชย์ เพื่อความบันเทิง หรือแม้กระทั่งเพื่อการเผยแพร่ศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม หรือศาสนาอื่นใดก็ตาม

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากเป็นอันดับสองในประเทศไทยรองจากศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามเข้าใจว่ามีอยู่ในประเทศไทยมาก่อนสมัยสุโขทัย (ประมาณปี พ.ศ. 1900) ซึ่งเป็นสมัยเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ชาติไทย คือก่อนที่ชาวไทยหรือไตจะเคลื่อนย้ายมาจากแคว้นยูเนียนในประเทศจีน มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2501) อดีตนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยกล่าวว่า "อิสลามและผู้ถือศาสนาอิสลามคงจะมีอยู่ในดินแดนที่เดี๋ยวนี้นี้เรียกว่าประเทศไทยมาตั้งแต่แรกเริ่มประวัติศาสตร์ของชาติไทยแล้ว ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามได้เข้ามาสู่อินโดนีเซียและคาบสมุทรมลายูตั้งแต่ก่อนชนอีกเผ่าหนึ่งจะย้ายมาจากตอนใต้ของยูเนียน"

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากเป็นที่สองในประเทศไทย จำนวนประชากรมุสลิมในประเทศนั้นแตกต่างกันไปตามแหล่งต่างๆ แหล่งของทางราชการถือเอารายงานสำมะโนประชากร ในปี 2490 , 2503 และ 2513 เป็นเกณฑ์คำนวณว่ามีมุสลิมอยู่ประมาณ 2 ล้านคน ส่วนคณะกรรมการกลางสำหรับกิจการอิสลามในประเทศไทย ระบุว่ามิมุสลิมอยู่ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรทั้งหมด ทั้งที่อยู่ทางภาคใต้และในถิ่นอื่นๆ ของประเทศไทย (อิมรอน มะดูลีม ,2538: 5)

ปัจจุบัน มุสลิมในประเทศไทยยังคงมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นพอสมควร ทั้งในเรื่องการดำรงชีวิตตามแบบอย่างมุสลิม การประกอบศาสนกิจ และการศรัทธามั่นในเอกองค์พระผู้เป็นเจ้า ศาสนาอิสลามจึงยังคงมีผู้นับถืออย่างต่อเนื่องนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะการประกาศศาสนาถือเป็นภาระหน้าที่ที่จำเป็นของอิสลามิกชน ส่วนจะเป็นภาระเฉพาะบุคคลหรือโดยส่วนรวมนั้นก็ขึ้นอยู่กับภาวะแวดล้อม นั่นคือ “ถ้าในสังคมใดไม่มีใครสามารถทำหน้าที่การเผยแผ่ได้เลย นอกจากท่านเพียงคนเดียว การเผยแผ่นั้นก็ตกเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับท่านคนเดียว แต่ถ้าในสังคมใด พอลจะมีคนทำหน้าที่เผยแผ่อิสลามได้หลายคน ให้ท่านหรือคนหนึ่งคนใดทำหน้าที่นี้ หากละวางกันทั้งหมด ทุกคนในสังคมจะต้องรับบาปด้วยกัน เพราะความรับผิดชอบในลักษณะอย่างนี้เรียกว่า ภาระของส่วนรวมหรือของชุมชนมุสลิม” (อนุสรณ์เมาลิดกลาง , 2528 : 100) หลักการนี้ระบุว่า แม้จะมีเพียงคนเดียวที่ยินหยัดทำหน้าที่เผยแผ่อิสลาม ทุกคนก็จะพ้นความรับผิดชอบ และวิธีการเผยแผ่ที่มุสลิมนำมาใช้เป็นช่องทางสู่กลุ่มเป้าหมายนับตั้งแต่แรกเริ่มคือ การใช้สื่อบุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ และประชาชนให้ความเคารพนับถือ ไปสั่งสอนอบรมและเผยแผ่หลักธรรมของศาสนา ควบคู่กับการจัดตั้งสถาบันทางสังคมตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม การสอนศาสนาแก่เยาวชนในศาสนสถาน เช่น มัสยิด โรงเรียนสุเหร่า หรือตามองค์การอิสลามต่างๆ รวมทั้งการถ่ายทอดอบรมศาสนาแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้ปกครองกับเยาวชน ก็ล้วนแต่เป็นวิธีการที่ทำให้อิสลามมีความเป็นเอกภาพและสามารถรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างมั่นคงในสังคม

ปัจจุบันผู้ทำหน้าที่เผยแผ่อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากคุณลักษณะของสื่อมวลชนสามารถตอบสนองความต้องการทั้งของผู้รับและผู้ส่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อชนิดอื่น เช่น เข้าถึงกลุ่มผู้รับสารจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนในยุคสารสนเทศ ปัจจุบันสื่อมวลชนยังเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมที่ผู้คนรุ่นใหม่ใช้ในยามว่างและเป็นแหล่งผลิตเพลินบันเทิงใจนานาประการ ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของผู้คนในยุคนี้ สื่อมวลชนยังเป็นช่องทางแห่งการสร้างสรรค์และธำรงรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ ได้อย่างดี รวมทั้งบทบาทของ

สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ ที่ประชาชนให้ความเชื่อถือในข้อมูลมากรองจากสื่อบุคคล

การพิจารณานำเอาสื่อมวลชนไปใช้ในงานเผยแผ่ศาสนานั้น ความจริงแล้วเป็นขั้นตอนที่ต้องผ่านการพิจารณาวางแผนงานอย่างละเอียด เพราะสื่อมวลชนไม่ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อส่วนบุคคลโดยตรง แต่เป็นการใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อไปยังคนเป็นจำนวนมากเพื่อสร้างความตระหนัก ความสำนึกและความสนใจในความคิดใหม่ๆ รวมทั้งการปฏิบัติ เป็นการเร่งเร้าเชิญชวนให้ประชาชนแสวงหาข้อมูลจากเพื่อน พ่อแม่พี่น้องหรือบุคคลผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาต่อไป อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนก็มีข้อจำกัดในการเสนอข่าวสารที่มีรายละเอียดมากหรือข้อมูลวิชาการที่ยากต่อการทำความเข้าใจได้เช่นกัน

สื่อมวลชนให้คำเตือนและคำแนะนำเร่งด่วนสำหรับเรื่องที่สำคัญ ซึ่งจะต้องแจ้งให้ทราบในกรณีของวันสำคัญทางศาสนา ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยสร้างทัศนคติที่ต้องการให้เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมมุสลิม แม้ว่าประชาชนที่มีความรู้ ความศรัทธาอยู่แล้วก็สามารถใช้สื่อมวลชนเข้าไปช่วยเตือนความจำ เตือนสติ และเร่งให้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาได้ การออกข่าวในเรื่องเดียวกันทางสื่อวารสาร วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จะกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว และความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตนให้มากยิ่งขึ้น

สื่อมวลชนที่นิยมใช้ในงานเผยแผร์ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วัสดุสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น เอกสารการเผยแผ่ศาสนา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร แผ่นพับ จดหมายเวียน ไปสเตอร์ ซึ่งสื่อมวลชนแต่ละชนิดจะมีคุณลักษณะและความเหมาะสมในการเผยแผ่อุดมการณ์ที่แตกต่างกัน คือ

การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแผ่อิสลามมีความแตกต่างจากสื่อประเภทอื่นที่จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการอ่านและการแปลความหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อยู่ในสิ่งพิมพ์นั้น แต่ถ้าหากมีการเตรียมการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์มาอย่างดีแล้ว สื่อประเภทนี้ก็จะช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านสามารถรับความรู้และข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ได้ดีขึ้น โลกทัศน์ของบุคคลจะกว้าง

ไกลออกไป การเขียนให้อ่านง่าย การลำดับข่าวสารให้เหมาะสมและการใช้ภาพเข้ามาช่วยเสริมความเข้าใจในการอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ข่าวสารได้เร็วและได้ดีขึ้น

การใช้วิทยุโทรทัศน์ในงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สามารถใช้ในโอกาสพิเศษต่างๆ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจให้สาธารณชนได้ทราบข่าวสารบางอย่างได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง เช่น การกำหนดวันตรุษทางศาสนา การเดินทางไปแสวงบุญ ณ นครมักกะฮ์ การชี้แจงปัญหาต่างๆ ทางศาสนาที่กำลังเป็นกระแสในสังคม รวมทั้งเป็นรายการประจำของสถานีโทรทัศน์

การจัดโปรแกรมประจำควรพิจารณาตามความเหมาะสม โดยดูทั้งเวลาที่กลุ่มเป้าหมายจะสามารถเปิดรับได้สะดวกที่สุด การเลือกสถานีโทรทัศน์ช่องที่สามารถแพร่ภาพเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ไกลที่สุด และการเชิญบุคคลสำคัญหรือเป็นที่ยอมรับในสังคมมาร่วมสนทนาในรายการหมุนเวียนกันไป หากเป็นรายการที่ยาวๆ ก็ควรจะมีผู้ร่วมรายการหลายๆ คน ถ้าเป็นรายการสั้นๆ อาจมีผู้ร่วมรายการเพียงคนเดียวซึ่งเลือกมาจากกลุ่มต่างๆ หรือใช้ระบบหมุนเวียนจากบุคคลสำคัญที่เคยมาร่วมรายการ และในโอกาสพิเศษ ก็ควรมีการบันทึกภาพนำมาออกรายการ มีการสัมภาษณ์บุคคลในงาน ลักษณะรายการแบบนี้ต้องการบุคลากรหลายคนและการเตรียมตัวในการผลิตรายการอย่างมาก

การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่อีกแบบหนึ่ง คือการทำสปอตโฆษณา (Spot announcement) โดยใช้เวลาสั้นๆ ตั้งแต่ 10 วินาที จนถึง 60 วินาที เพื่อออกฉายคั่นระหว่างรายการหรือช่วงเวลาที่สถานีมีเวลาเหลือพอจะนำเข้าไปแทรกในบางรายการได้ การเสนอสปอตโฆษณาสามารถทำได้หลายครั้งและใช้ไปได้ยาวนาน ในประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่เห็นความสำคัญของสปอตโฆษณา เช่น หน่วยป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผลิตสปอตให้เห็นโทษของยาเสพติดเพียง 30 วินาที สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 เสนอสปอตโฆษณาชุด “แด่น้องผู้วิหโย” เพื่อให้ผู้ดูเกิดความสงสารเด็กชนบทที่ยากจน และบริจาคเงินในโครงการต่างๆ เป็นต้น

สื่อมวลชนอีกชนิดหนึ่งที่สามารถเป็นช่องทางในการเผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือวิทยุกระจายเสียง เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงได้พิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพ

ภาพในการช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน ทั้งทางการเพิ่มพูนความรู้ ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และปรับปรุงทักษะการปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ความจริงแล้ว คุณค่าจริงๆ ของวิทยุกระจายเสียงนั้นวัดได้ยาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่ต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนาน ข้อมูลข่าวสารอาจถึงตัวบุคคลซ้ำแล้วซ้ำอีกจาก หลายแหล่ง และอาจเกิดการผสมผสานกันจากสื่อหลายๆ ชนิดที่จำเป็น ในที่สุดจึงนำไปสู่การ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการวัดประสิทธิภาพของวิทยุกระจายเสียงเพียงอย่างเดียว จึงเกือบจะทำได้ นอกเสียจากว่ามีการควบคุมปัจจัยอื่นๆ ไว้ อย่างไรก็ตามจากคุณสมบัติ เฉพาะของวิทยุกระจายเสียงบวกกับเทคนิคการจัดรายการที่ดี รวมทั้งรายงานผลของการจัด รายการวิทยุกระจายเสียงจากหลายแหล่งสามารถยืนยันได้ว่า วิทยุกระจายเสียงสามารถใช้ เป็นสื่อในงานเผยแพร่ได้ดี นักวิชาการบางคนถึงกับกล่าวว่า การส่งวิทยุกระจายเสียงเปรียบ เสมือนการตั้งสำนักงานการเผยแพร่ซึ่งให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุดทีเดียว

ปัจจุบัน มีรายการวิทยุภาคมุสลิมเกิดขึ้นหลายรายการ แต่ละรายการก็จะมีรูปแบบ การนำเสนอที่แตกต่างกันไปแล้วแต่การสร้างสรรค์ขององค์กรและผู้ดำเนินรายการ แต่ไม่ว่า จะมีรูปแบบและเนื้อหาแตกต่างกันในรายละเอียดมากแค่ไหน ทุกรายการกลับมีอุดมการณ์ ในการทำรายการเหมือนกันคือ เพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามใน ทุกๆ ด้านไปยังสังคมไทย

การใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดข่าวสารความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของโครงการและวิธีการเข้าถึง ประชาชนให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มากน้อยเพียงใด

การส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามนั้น ได้กระทำกัน เรื่อยมา โดยยึดแนวนโยบายของท่านศาสดาที่ได้กระทำเป็นแบบอย่างเอาไว้อย่างครบครัน ไม่เคยเปลี่ยนแปลงในด้านหลักการ ส่วนวิธีการก็อาจพลิกแพลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย เมื่อการเผยแพร่และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาเป็นกิจกรรมร่วมสมัย โดย เฉพาะเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคแห่งสารสนเทศ มีวิทยาการสมัยใหม่คอยอำนวยความสะดวกให้แล้ว เช่น ทางวิทยุกระจายเสียง ทางวิทยุโทรทัศน์ ทางหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการเยี่ยมเยียน การเดินสอน

ตามบ้าน การอบรม และการบรรยาย อภิปราย ในวาระและงานต่างๆ ซึ่งมีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารมากมาย การใช้สื่อมวลชนเพื่อเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและในปริมาณที่มากกว่าในอดีตมากนัก การเผยแพร่ศาสนาจึงต้องมีการใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของตนด้วย และสื่อมวลชนที่มีศักยภาพในการให้ข้อมูล เป็นสื่อที่อยู่ใกล้ตัวประชาชนกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ก็คือ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ นั่นเอง การใช้สื่อมวลชนเหล่านี้ในการอบรมจริยธรรมและให้การศึกษานั้นก็เปรียบเสมือนการส่งผู้รู้ไปสั่งสอนอบรมกันถึงบ้านนั่นเอง และสิ่งที่ผู้เผยแพร่จะต้องมีการวางนโยบายเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวก็คือ รูปแบบของรายการแบบใด สาระความรู้ประเภทไหน ใช้วิธีการนำเสนอแบบใด จึงจะตอบสนองของความต้องการ ความน่าศรัทธา เลื่อมใส และสามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายรับสารได้มากที่สุดและให้การสนับสนุนติดตามผลงานตลอดไป

โดยที่ประเทศไทยมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อประเทศกลุ่มหนึ่ง รัฐบาลจึงได้ตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อดูแลและสนับสนุนกิจการศาสนาโดยเฉพาะหลายหน่วยงาน และนอกจากนี้ ก็ยังมีชาวมุสลิมในประเทศที่มีความเสียสละได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมและองค์การเอกชนต่างๆ ขึ้น (NGO - Non Government Organization) เพื่อให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อชาวมุสลิม และมูลนิธิสันติชนก็เป็นหนึ่งในจำนวนองค์การเหล่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สนับสนุนด้านการศึกษาแก่เยาวชนให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ดี และร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาบทบาทการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามของมูลนิธิสันติชนเท่านั้น เนื่องจากมูลนิธิสันติชนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อให้ประชาชนทั้งที่เป็นมุสลิมและที่ไม่ใช่มุสลิมมีความเข้าใจในศาสนาอิสลาม ทั้งในส่วนของหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การศรัทธามั่น

ความเข้าใจและยึดมั่นในหลักปฏิบัติ และการยอมรับอิสลามเข้าเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิตอย่างเต็มใจต่อไป

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของมูลนิธิสันติชนข้อหนึ่งที่ระบุไว้ว่า "...เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม" จึงทำให้กิจกรรมของมูลนิธิสันติชนมีความหลากหลาย และมีการใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการส่งสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนของมูลนิธิสันติชน ดังนี้

1. รายการวิทยุเพื่อสันติชน ออกอากาศทางสถานีวิทยุทหารอากาศ 01 ดอนเมือง ความถี่ 1233 กิโลเฮิร์ต ในระบบ AM มี 2 ช่วงเวลา แบ่งเป็นภาคเช้าและภาคเย็น คือ วันจันทร์ - เสาร์ เวลา 05.30 - 06.30 น. และวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 18.00 - 19.00 น.

2. รายการศึกษาอิสลามทางไกลทางอากาศ เป็นรายการสด (Live Programme) ออกอากาศทางสถานีวิทยุทหารอากาศ 01 มีนบุรี ความถี่ 945 กิโลเฮิร์ต ในระบบ AM ทุกวันอาทิตย์ เวลา 09.00-12.00 น.

3. รายการวิทยุรอมฎอนผ่านดาวเทียม ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ม.ก. ทั่วประเทศ เวลา 02.30-05.30 น. ภาคกลาง คลื่น 1107 กรุงเทพฯ ภาคใต้ คลื่น 1269 สงขลา ภาคเหนือ คลื่น 612 เชียงใหม่ ภาคอีสาน คลื่น 1314 ขอนแก่น และสถานีวิทยุ 1 ป.ณ. 1035 ทุกวัน เวลา 17.00-18.30 น.

4. งานผลิตเทปคาสเซตและวีดีโอ ทางวิชาการอิสลามออกเผยแพร่ เดือนละประมาณ 10,000 ม้วน

5. รายการโทรทัศน์ ชื่อ "รายการวิถีสันติ" ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ทุกวันศุกร์ เวลา 05.30 - 06.00 น. รายการนี้ออกอากาศในนามของสำนักจุฬาราชมนตรี แต่ทีมงานผลิตส่วนใหญ่เป็นทีมงานที่มีประสบการณ์และทำงานให้กับมูลนิธิสันติชน

6. วารสารมุสลิมสันติชน เป็นวารสารวิเคราะห์เชิงวิชาการอิสลาม พิมพ์ออกเผยแพร่ทุกๆ 3 เดือน สำหรับสมาชิกและผู้สนใจทั่วไป

เนื่องจากโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่มูลนิธิสันติชนได้ดำเนินการนั้น มีความหลากหลายทั้งในแง่ลักษณะการทำกิจกรรมและการใช้สื่อ เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนศาสนาอิสลามทั้งที่สอนในอาคารและที่สอนออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง กิจกรรมการบริการนำผู้แสวงบุญไปทำฮัจย์ที่นครมักกะห์ทุกปี กิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชน (การออกค่ายเยาวชน การตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การตั้งโรงเรียนสอนศาสนาและพัฒนาทางสมอง) กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ (ตั้งโพลีคลินิก หน่วยบรรเทาสาธารณภัย กองทุนบริจาค) และกิจกรรมที่ต้องประสานงานกับภาครัฐบาล (โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ค่าบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ชมรมมุสลิมผู้สูงอายุ หรือการจัดอบรมผู้ต้องขังมุสลิม) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือกับมูลนิธิอย่างเป็นรูปธรรม หลายกิจกรรมของมูลนิธิ ที่มีการนำสื่อมวลชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเข้มข้น สื่อมวลชนที่มูลนิธิสันติชนใช้มากที่สุด ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วารสาร และวิทยุโทรทัศน์

ถึงแม้ในปัจจุบัน จะมีองค์การเพื่อการเผยแพร่อิสลามเกิดขึ้นมาอย่างมากมายทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังปรากฏว่า ยังมีมุสลิมเป็นจำนวนไม่น้อย ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง หรือมีความเข้าใจผิด มีความรู้ที่คลาดเคลื่อนจากหลักศาสนาที่แท้จริง ไม่รู้ถึงวิธีนำหลักธรรม คำสอนของศาสนามาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และแม้กระทั่งไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเลย ไม่ว่าจะจากสื่อมวลชนหรือช่องทางใดก็ตาม ประชาชนบางส่วนที่เคยได้รับ ข้อมูลอยู่บ้างทางสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์หรือวารสารต่างๆ นั้น ยังขาดความเอาใจใส่ในการติดตามข้อมูลอยู่มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อบกพร่องของสื่อมวลชนเองที่ไม่สามารถสร้างสื่อเพื่อจูงใจและตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน ทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่มีความสนใจที่จะเปิดรับสารทางด้านศาสนา ทำให้ขอบเขตกลุ่มผู้รับสารจำกัดอยู่เฉพาะผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีความสนใจในทางศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้วเท่านั้น แต่ไม่สามารถขยายขอบเขตไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือผู้ที่ไม่มีพื้นฐานความ

รู้ทางศาสนา ซึ่งเป็นปัญหาขององค์การเพื่ออิสลามจะต้องหาแนวทางปรับปรุงรูปแบบของ
รายการให้ทันสมัย เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายในสังคมแต่ละท้องถิ่นและแต่ละวัย เพื่อกระตุ้น
ให้เกิดความสนใจอยากรู้ในสาระข้อมูลทางศาสนามากขึ้น รวมทั้งอาจจะเป็นผลสืบเนื่องมา
จากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองหรืออื่นๆ ก็เป็นได้

ด้วยเหตุที่มูลนิธิสันติชนเป็นสถาบันนิติบุคคลจดทะเบียนตามกฎหมายไว้กับสภา
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และจดทะเบียนกรมการมูลนิธิไว้ต่อกระทรวง
มหาดไทย ตั้งแต่ปี 2530 จนถึงปัจจุบัน จึงเป็นองค์กรอิสลามที่มีบทบาทในการเผยแพร่และ
ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม มีผลงานเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็น
รูปธรรมมากที่สุดองค์กรหนึ่ง มีศักยภาพในการขยายพื้นที่กลุ่มเป้าหมายและเป็นองค์กรที่มี
แนวโน้มจะเติบโตและทวีความสำคัญในสังคมมุสลิมระดับชาติและระดับนานาชาติได้ต่อไป
ผู้วิจัยจึงเกิดความเลื่อมใสและมีความสนใจที่จะศึกษา วิเคราะห์ถึงกลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน
และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ศาสนาอิสลามของมูลนิธิสันติชน รวมทั้งศึกษาถึงประสิทธิผลในการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเผย
แผ่อิสลามของมูลนิธิสันติชน โดยคาดว่าจะได้องค์ความรู้ทางด้านวิชาการและเพื่อเป็นการ
เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มูลนิธิสันติชนและองค์กรอื่นๆ นำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนว
ทางในการปรับปรุงแก้ไขและประยุกต์ใช้กับงานด้านการเผยแผ่ศาสนาสำหรับอนาคตต่อไป

ปัญหานำการวิจัย

1. มีหลักเกณฑ์และวิธีการอะไรบ้าง ที่มูลนิธิสันติชนใช้เป็นกรอบในการวางแผนกลยุทธ์ และกำหนดบทบาทการใช้สื่อมวลชนที่เหมาะสมเพื่อการเผยแผ่อิสลาม
2. การใช้สื่อมวลชนเพื่อการเผยแผ่อิสลามของมูลนิธิสันติชนที่ผ่านมา มีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน เนื้อหา รูปแบบ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อการเผยแผ่อิสลามของมูลนิธิสันติชน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้สื่อมวลชนในการทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ของมูลนิธิสันติชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. สื่อมวลชนที่นำมาใช้ในการศึกษาค้างนี้ จะศึกษาเฉพาะวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวารสาร ที่มูลนิธิสันติชนใช้เป็นสื่อในการเผยแผ่อิสลาม
2. การประเมินประสิทธิผลของสื่อมวลชนจากฝ่ายผู้รับสาร จะศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป จำนวน 377 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

มูลนิธิสันติชน เป็นองค์กรเอกชนที่มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อศาสนาอิสลาม และมีการใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเข้มข้น จึงสามารถนำไปอ้างอิงถึงองค์การอิสลามอื่นๆ ที่มีลักษณะการทำงานเผยแพร่หลักการศาสนาอิสลามเช่นเดียวกันได้

นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. อิสลาม คือ ศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว คือ พระองค์อัลลอฮ์ เทศนาและเผยแผ่โดยท่านศาสดามุฮัมมัด และมีคัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญสูงสุด

2. มุสลิม คือ บุคคลที่ยอมรับเอาศาสนาอิสลามเป็นระบอบหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต ไม่จำกัดเชื้อชาติ ผิว พันธุ์ ภาษา วรรณะ เผ่า ก๊ก หรือศักดิ์ตระกูล คำว่า“มุสลิม” แปลว่า ผู้รักสันติ ผู้ไม่สันติในวิถีของพระเจ้าผู้อภิบาลเพื่อมนุษยชาติ ผู้ยอมตน ยอมมอบกาย และจิตใจโดยนอบน้อมอย่างสิ้นเชิงยังพระประสงค์แห่งอัลเลาะห์

3. การเผยแผ่อิสลาม หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และความศรัทธา เพื่อให้เกิดการยอมรับหลักการและคำสอนของอิสลามที่เผยแผ่โดยมุสลิม และองค์การอิสลาม

4. อุดมการณ์อิสลาม หมายถึง คำสอนอันเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตมวลมนุษย เป็นประมวลคำสอนอันมีระเบียบแบบแผนให้ปวงชนยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม ความดีงาม รักเพื่อนมนุษย์ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เพียบพร้อมด้วยขันติธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสงบสุข เพื่อให้ถึงซึ่งภราดรภาพของมนุษยชาติและให้รู้จักพระเจ้าผู้สร้างสากลจักรวาลและบรรดาสรรพสิ่ง

ทั้งมวลที่แท้จริง สอนให้ศึกษาและเข้าใจในพระคัมภีร์อัลกุรอาน คีตาบพระวะนะและพระจริยวัตรของพระศาสดา ให้รู้ถึงวิธีที่จะศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้านั้นอย่างไรและวิธีที่จะแสวงหาความสงบสุขให้ชีวิต

5. สื่อมวลชน หมายถึง สื่อกลางที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อที่จะแพร่กระจายข่าวสารเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมาก

6. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง วารสารมุสลิมสันติชน ซึ่งเป็นวารสารเพียงเล่มเดียวที่ออกในนามของมูลนิธิสันติชน

7. องค์กรอิสลาม หมายถึง องค์กรที่มีความมุ่งหมายในการทำงานเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อกระตุ้นชักนำให้เกิดการยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม และมูลนิธิสันติชนก็เป็นองค์กรอิสลามที่ทำหน้าที่ดังกล่าว

8. การประเมินประสิทธิผลของสื่อมวลชน หมายถึง การประเมินเพื่อหาคำตอบว่า รูปแบบและเนื้อหาของสื่อมวลชนที่เผยแพร่ไปยังผู้รับสารนั้น เป็นที่ต้องการของผู้รับสารหรือไม่ สามารถทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นหรือไม่ สามารถกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้นหรือไม่ สามารถโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้หรือไม่ และสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้หรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบลักษณะการใช้สื่อมวลชน เนื้อหา รูปแบบ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามของมูลนิธิสันติชน

2. ทราบประสิทธิผลของสื่อมวลชนที่มูลนิธิสันติชนใช้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

3. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจและองค์กรเพื่อศาสนาอิสลามและศาสนาอื่นๆ สำหรับนำไปเป็นหลักในการประยุกต์ใช้สื่อมวลชนเพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาของตนต่อไป